

Vad handlar Shakespeares sonetter om?

Shakespeares skrev 154 sonetter och de första 126 sonetter vänder sig till en ung man som han kallar min kära (my love).

Poeten¹ anklagar den unge mannen för otrohet, berömmar hans skönhet, accepterar motvilligt att mannen och hans älskarinna har haft en kärleksaffär, sörjer när han är borta, förlåter till sist den unge mannen och ber om ursäkt för sin egen otrohet.

Sonetterna 127-152 berättar om den mörka damen "the dark lady," Dessa sonetter beskriver en erotisk relation. De två sista sonetterna är bearbetningar av grekiska dikter.

Sonett 1-17

Här får vi stifta bekantskap med flera av sonettsamlingens allmänna teman, till exempel vår önskan att bevara vår skönhet, dess förgänglighet, poetens vördnad inför vännen och dennes likgiltighet inför poeten.

Poeten tycker att den unge mannen borde skaffa en son. Ett av skälen till hans enträgna uppmaning är att han tycker det vore synd att låta sådan skönhet gå i graven utan att den lever vidare i en avkomma.

Här några rader ur sonetterna 1 - 4:
1. 'Förbarma dig – låt graven ej förvärva den rikedom som världen borde ärva.'
2. 'Den unge ger ny kraft när åren flytt; ditt blod som kändes kallt blir varmt på nytt.'
3. 'Se dig i spegeln, säg till den du ser: - Nu är det dags att denna bild förmeras.'
4. 'Den skönhet som du fått i riklig mån, du egoistiskt för dig själv bevarar.'²

Sonett 18 - 25

Dessa sonetter berör den unge mannens skönhet. Diktaren vänder sig den hotande Tiden och säger: 'Låt inte dina grymma timmar rista hans släta hud med din antika nål.'

Även om man i vissa av dessa dikter märker att de är skrivna till en man, är de allmänna kärleksdikter (exempelvis sonett 18, se sid. 8). Poeten säger att hans kärlek inte är sexuell:

En kvinna var du, såg som kvinna ut, tills skaperskan Naturen fick dig kär, och skänkte dig ett extra attribut som för min del till ingen nytta är. (20).

Sonett 26 - 32

Poeten talar om de kval han får utstå, hur trött han är och hur han får tröst när han tänker på vännen, för vilken han uttrycker ömma känslor. Han erbjuder denne sina dikter som en påminnelse om poeten efter dennes död.

Sonett 33 - 42

Här visar poeten blandade känslor. Vännen har glidit ifrån honom, eftersom denne tycks ha lagt beslag på hans älskarinna! (märks tydligast i 40 - 42). Poeten förlåter honom dock och tycker att deras vänskap är viktigare än relationen till älskarinnan. Samtidigt visar han tydligt att han känner sig bedragen – inte av älskarinnan utan av vännen.

Sonett 43 - 58

Poeten beskriver sin längtan efter den frånvarande vännen samtidigt

Henry Wriothesley, earl of Southampton

som han talar om dennes ombytthet. Han beskriver vännen som en ägodel som kan stjälas av någon annan (48). Han inser att en tid ska komma när vännen lämnar honom (49) och väntar på att vännen ska komma tillbaka. Poeten lämnar dubbla budskap när han säger till vännen att han inte vill ställa krav på honom och att han kan gå vart han vill. Samtidigt skriver han att han 'har ett helvete för egen del.' (58)

Sonett 59 - 75

Poeten funderar över Tiden (59, 60). Han frågar vännen om det är dennes vilja att han ligger sömlös, men konstaterar ömkligt att vännen att inte längre bryr sig om honom (61). Han säger att han kan göra vännen odödlig, att han i sin dikt 'trotsar Tidens skoningslösa kniv' med sina 'svarta rader' (63). Han tycks också se fram emot sin egen död, även om det smärta honom att överge sin vilsne vän, men han vill ändå att denne ska glömma honom när han dött.

Sonett 79 - 86

Poeten börjar tvivla på sin diktning, han hyllar sin vän men är samtidigt orolig för att vännen nu prisas av en författarrival, som han dessutom tror kan vara bättre än han själv. I stället menar nu poeten att vännens skönhet inte låter sig beskrivas, att han nu *tänker* vackra tankar medan andra skriver ner dem.

Sonett 87 - 91

Poeten tar farväl av vännen i några självömkande sonetter och ber denne lämna honom om han inte är honom värdig. Han menar att vännen skulle göra honom en tjänst, eftersom han tror att det är hans eget fel att deras förhållande misslyckats.

Sonett 92 - 97

Från att åter ha prisat och underkastat sig vännen ondgör sig nu poeten över hans falskhet och moral (92, 93). Så mycket värre är det att vännen en gång varit ren: '*En vacker lilja kan få skämd odör och lukta värre än ett ogräs gör*'.

Sonett 98 – 99

Poeten minns vännen efter att en längre tid tycks ha gått, men prisar ännu hans skönhet. Från honom har vackra blommor *'stulit sitt behag'*.

Sonett 100 – 108

Poeten klandrar sin slumrande sängmö, vill åter besjunga vännen, som nu har blivit äldre, men poeten menar att vännen inte kan åldras:

'för mig, min vän, du aldrig åldras kan din skönhet ter sig ännu som den var ...'

Fastän tidens tand förtär vännens skönhet, menar han att evig kärlek inte förändras av ålderns spår.

Sonett 109 – 112

Vi förstår att poeten flackat kring och levt ett liv som han önskar hade varit bättre. Nu besjunger han vännen igen och lovar lyda allt han säger. Han menar att Ödet låtit honom utföra fördärvliga gärningar för allmänheten. Vännens kärlek tröstar honom när han nu gjort skandal och baktalas. Hans åsikt är den han bryr sig om.

Sonett 113 – 114

Poetens beskriver kampen mellan öga och själ. Med *'själens blick'* trevar han fram som halvblind, allt fult blir vackert och ögat serverar själen en förgiftad dryck med smicker. Fastän själen vet att drycken är förgiftad dricker den upp för att den inte kan motstå vad den ser.

Sonett 115 – 125

Poeten besjunger kärleken som *står emot den grymma Tidens lag'*. Han ber att man ska klandra honom för hans liv och leverne och han ursäktar att han levt i promiskuitet och *'hållde skarpa såser'* på sitt fat. Han rannsakar sina egna och andras brister och menar att kärleken står stark jämfört med politiska svängningar och mode-nycker.

Sonett 126

Poeten hyllar åter vännen och ber Naturen hålla kvar Tiden med hjälp av kärleken.

¹ När "poeten" nämns menas förstås diktarjaget och inte författaren.

² Citat i texten är från Lena R. Nilssons översättningar.

Kvinna spelar virginal. Bokomslag från 1611.

Sonetter om den svarta damen (The Dark Lady)

Sonett 127 – 128

Poeten besjunger en kvinna med korpsvarta ögon. Hon spelar klaviatur, vars tangenter poeten vill byta ut mot sina läppar.

Sonett 129 – 132

Poeten funderar över begäret och hur det styr oss, hur vi efter att ha jagat blir galna, sedan saliga men slutligen sorgsna (129). Han beskriver sin käras något ofördelaktiga utseende, avfärdar onda rykten om henne, kallar henne grym och hänsynslös, svart till både kropp och själ, men försäkrar ändå att han har henne kär.

Sonett 133 – 134

Poeten bannar sin kära för att hon snärjt hans vän och känner sig nu trefalt övergiven, eftersom han ser sin vän som sitt andra jag. Han ber henne ge vännen fri.

Mary Fitton, möjligen 'den mörka damen'.

Sonett 135 – 136

Ordlekar kring ordet "will" och namnet "Will" (Shakespeare)

Sonett 137 – 141

Poeten funderar över kärlekens dårskap. Han beklagar sin käras 'falska ögonkast' och förbannar hur älskande smickrar varann med lögn. Hans kära har sårat honom och han vill att hon ska erkänna att hon älskar en annan. Han ber henne ändå säga att hon älskar honom, precis som man ljuger om en dödssjuks hälsa (140). Han talar om hur illa han tycker om henne, men hans förnuft kan ändå inte hindra hans hjärta från att åtra henne (141).

Sonett 142 – 152

Dessa sonetter tar upp de två föremålen för poetens kärlek och hur de bedrar honom. Han tycker att hans kära i stället för hat borde visa 'medlidande', något som kunde stå för allt från sympati till sexualia. Om hon gör så ska hon ha gott av det när hon själv behöver det. Två kärleksandar strider i hans bröst, den själsliga och den fysiska. Kvinnan lockar mannen till den senare 'så att hans rena oskuld fläckas ner' (144). I en sonett som kan ha religiöst innehåll, talar poeten om själen som centrum i en kropp besatt av mörka drifter (146). Han beskriver sin eländiga situation, sin 'kärleks låga' som en feber och inser att sjukdomen är dödlig (147). Han påstår att han själv plågar sig för att förbli hennes slav, att han inte dög till något annat än lyda hennes minsta vink (149). Han beskriver hennes makt över honom, hur han så när har mist förståndet så att han till och med 'tvivlar på att det är ljus på dagen' (150). Han lastar henne inte för att hon svikit, tycker han varit likadan själv, fascinerad över att han varit så kär, men tror att 'allt var lögn och blind naivitet' (152).

Sonett 153 - 154

Inspirerade av grekiska dikter. Man vill släcka kärleksgudens fackla i en källa. Den blir i stället en hälsobrunn, som dock inte kan bota poetens kärlekskval.

Text: Roland Heiel